

Turnhout: 40 jaar bib te boek. En nu?

zaterdag 15 maart 2014 08:42 Geschreven door Dirk Raeymaekers

auteur Sam Van Clemen, zakelijk leider Wendy Schruers en schepen Marc Boogers

Vrijdag werd het jubileumboek 'Veertig jaar Openbare Bibliotheek Turnhout 1973-2013' voorgesteld aan pers en publiek. Auteur en Gazet Van Turnhoutmedewerker Sam Van Clemen maakte er lijvig en mooi gedocumenteerd werk van.

Zakelijk leider van de bib Wendy Schruers had het in haar openingstoespraak vooral over 'de niet te onderschatten' verbindende rol die de bib voor de stad speelt. Ze riep de beleidsmakers op om 'alsjeblief ervoor te zorgen dat de bib die rol de volgende jaren kan blijven spelen'.

Schepen Marc Boogers haalde herinneringen op aan de veertig jaar die hij met de bibliotheek beleefde. Hij keek dankbaar terug naar de wekelijkse bezoeken die hij met zijn vader aan het Steentje bracht, 'waar het oorverdovend stil was en de medewerkers nog in kostuum rondliepen', en hoe hij na de verhuis van de bib naar de Warande zijn overgangsritueel beleefde toen hij toegang kreeg tot de volwassenen- en vooral de stripcollectie. Of hoe hij samen met zijn vrienden bij de jaarlijkse naaldcontrole van de pick-up in de bib net die éne, goede naald telkens opnieuw deelde en doorgaf. Marc Boogers verwees tenslotte nog naar het Masterplan dat voor de bib in opmaak is: 'Evolueren naar een multifunctionele cultuur- en erfgoedssite met daarin de integratie van archief, stripexpertisemuseum en bibliotheek, met aandacht voor ontmoeting en beleving. Daarin is voor de bib, dankzij de brede toegankelijkheid en haar laagdrempeligheid voor alle burgers, een sleutelrol weggelegd. Niet op de huidige locatie uiteraard, maar terug in de vertrouwde warandesite. Het masterplan, met de bib erin, is in opmaak. De timing verloopt gefaseerd, d.w.z. over meerdere jaren.

De boeddhistische monnik zal zeggen: kijk ernaar uit, maak er strak en stevig werk van, maar besef ook dat je er hier en waar je nu bent het beste van moet maken. En dan doet men, zo kan je bv. sinds kort tijdschriften ontlenuen. De bib staat dus, ook hier, niet stil.'

Fons De Cat, voorzitter van het **Beheersorgaan van de bib**, herinnerde het publiek aan het vierhonderdjarig bestaan de index, die tot 1966 standhield en die de wig was tussen de toenmalige parochiale en 'linkse' bibliotheken. Voormalig burgemeester Richard Proost en minister van cultuur Frans Van Mechelen effenden mee het pad naar een volwaardige openbare bibliotheek. 'We hebben een hele weg achter de rug.' De jeugd leest minder, en dat vindt De Cat een probleem. 'Lezen creëert fantasie, en zonder die verbeelding is er geen creativiteit. En niet die creativiteit hebben maatschappij en economie nodig.'

Opgemerkte afwezige was Claire Verbeek-Luts die als bibliothecaresse tot 1996 de bib leidde en zorgde voor de uitbouw. Wel aanwezig was Paul Wouters, die tot voor enkele maanden bibliothecaris was en nu verder aan de slag gaat als adviseur informatiemanagement bij de stad. Hij werd in enkele speeches herhaaldelijk bedankt voor de aanzet die hij gaf voor het publiceren van het jubileumboek.

Woeste golven

Ondertussen lijkt de bibliotheek wat stuurloos rond te zwalpen. Daar waar Paul Wouters in 2011 terug nog visionair uitpakte met zijn Acht Werken om uit te groeien tot een bib van de toekomst, lijkt nu de angst voor de toekomst te regeren en de berusting in de verbanning binnen de toren aan Sint-Victor.

Sam Van Clemen in zijn boek: 'Het voortbestaan van de openbare bibliotheek worden stilaan in vraag gesteld. De grootste uitdaging voor de toekomst van de bib is echter zonder twijfel de terugkeer naar de vertrouwde stek in de Warande.'

Dat wordt in het boek ook beaamd door Staf Pelckmans, directeur en huisbewaarder van cultuurhuis de Warande: 'Uiteraard snakken zowel het personeel van de bib als van het cultuurhuis naar een snelle hereniging. ... Nu klagen -en terecht- nogal wat mensen over het lege pleingevoel dat de centrale hal nu uitstraalt. En anderzijds zijn er elke dag nog steeds mensen die hier de weg naar de bibliotheek komen vragen ... Ja, dat wringt!' Hij wil ook dat de 'cultuurwerkers' hun verantwoordelijkheid daarbij opnemen. 'Het is net iets te gemakkelijk om in deze alle verantwoordelijkheid bij de politici alleen te leggen. Toen de bibliotheek hier nog gehuisvest was, bestond er zoiets als een verstandshuwelijk. Waar we echter nooit goed in waren, was een 'inhoudelijke samenwerking'. Hier moeten we eindelijk eens uit geraken!'

De toespraak van Sam

Graag wil de voorstelling van mijn boek beginnen met een kort overzicht van de belangrijkste bronnen. De belangrijkste archivalische bron voor dit boek is het archief van de Openbare Bibliotheek Turnhout, dat zich bevindt in het stadsarchief. De bibliotheek zelf bezit documenten over de periode sinds 2001, naast een rijk fotoarchief. Tweede belangrijke bron was de periodieke pers. Kranten, week- en maandbladen zoals Gazet Van Antwerpen, Het Nieuwsblad, Warande-Info, De Stadskrant, Het Laatste Nieuws en Turnhout Ekspres hebben uitvoerig bericht over de bibliotheek. De eigen uitgaven van de bib, zoals Bibtips en Nieuwsbrief van de bib, zijn uiteraard ook interessant. Voor de laatste jaren is de blog op de website van de bib een belangrijke bron. Vele uitgegeven bronnen stonden ons eveneens ter beschikking. De opeenvolgende tijdschriften van de VVBAD bevatten talrijke relevante bijdragen. Ook vermelden we de jaarverslagen van zowel de bibliotheek zelf als van het stadsbestuur. Verder stonden ons nog tal van publicaties in verband met openbare bibliotheken in het algemeen ter beschikking.

Met al dit materiaal kon ik een goed gedocumenteerd boek schrijven. Eerst handelen we over de voorlopers en daarna volgen de hoofdstukken over de openbare bibliotheek zelf. Het van start gaan van de bibliotheek van Davidsfonds Turnhout in 1875 was een ware mijlpaal in de Turnhoutse bibliotheekgeschiedenis: ze was immers een groot succes en kan gelden als de vroegste voorloper van de latere stadsbibliotheek. Haar rechtstreekse opvolger was de parochiale boekerij van Sint-Pieter. Deze was gevestigd op de Markt en werd in 1923 door het stadsbestuur erkend als de stedelijke openbare bibliotheek. Andere voorlopers van de huidige bib waren de socialistische bibliotheek De Volkswil (gevestigd aan de Merodelei) en de parochiale bibliotheken van Zevendonk en de Middelaersparochie. In 1973 kwam het tot een fusie en begon een nieuw hoofdstuk in de Turnhoutse bibliotheekgeschiedenis.

De totstandkoming en verdere geschiedenis van de Openbare Bibliotheek in Turnhout is onlosmakelijk verbonden met cultuurhuis de Warande: beide waren tot in 2010 immers gehuisvest in hetzelfde complex. Vanaf het begin in de jaren '60 plande de stad een aparte bibliotheekvleugel in het cultureel centrum en daarmee de oprichting van een stedelijke openbare bibliotheek. Na de fusie werd werk gemaakt van de samenvoeging van de boekencollecties en ook van de modernisering ervan, de aanleg van een steekkaartencatalogus en de aanwerving van gekwalificeerd personeel. Eerst opende de filialen hun deuren: in Zevendonk aan de Kapelweg in februari 1972, het filiaal aan de Merodelei in april 1973. In oktober van dat jaar was dan de beurt aan de centrale bibliotheek, die naast een volwassenen- ook een jeugdbib had. De bib kende een daverende start en het aantal ingeschreven lezers verveelvoudigde op amper enkele jaren tijd.

Na dit chronologisch opgebouwde deel over de beginfase volgen thematische hoofdstukken. Eerst volgt een hoofdstuk over de werking. Na de succesvolle start in 1973 braken er jaren aan van stijgende aantallen lezers, boeken en ontleningen. Bovendien kon de al eerder geplande platenafdeling in 1976 eindelijk van start gaan, met een overrompelende respons al gevolg. In de volgende jaren werd de collectie onder andere uitgebreid met cd's, video's, dvd's en bladmuziek. Na deze uitbreiding is tegenwoordig vooral vernieuwing aan de orde. Sinds de oprichting zijn de bibliotheek en haar werking

immers bijna onherkenbaar veranderd en gemoderniseerd. De noodgedwongen verhuis naar het Sint-Victorinstituut in 2010 als tijdelijke locatie zorgde uiteraard voor grote aanpassingen voor zowel personeel als publiek. Toch gaat de werking van de bib op deze locatie gewoon verder.

Dan volgt een hoofdstuk over de collectie die door een gericht aankoopbeleid voortdurend is uitgebreid en gemoderniseerd. Vele nieuwe types van materiaal hebben sinds de start in 1974 hun opwachting gemaakt, zoals boeken met grote letters. Een belangrijke factor is de intrede sinds de jaren '80 geweest van de nieuwe media zoals het internet, die een grote impact hebben gehad op de bibliotheekwereld. De cyberbib begon bescheiden, maar is nu een steunpilaar van de werking geworden. Cd's, cd-roms, video's en dvd's hebben de audiovisuele afdeling verschillende keren totaal veranderd. Een andere belangrijke vernieuwing zijn de strips geweest. In 1979 begonnen met een kleine collectie, is de Turnhoutse bibliotheek tegenwoordig dé stripbib van Vlaanderen.

Aan de boekverwerking is een apart hoofdstuk gewijd. De verwerking van de pas aangekochte boeken en het andere materiaal zijn van groot belang eer de lezers ze kunnen raadplegen of ontlenen. Alle materiaal dient te worden ingevoerd in de catalogus, die evolueerde van een steekkaartensysteem tot een volledige automatische catalogus die op het internet vlot te raadplegen is. De boekverzorging, zoals versteviging van de cover en de boekbeveiliging zijn eveneens noodzakelijke handelingen. Overbodig materiaal wordt dan weer afgevoerd via verkoop aan het brede publiek.

De bib heeft steeds nauw samengewerkt met een aantal vaste partners, in de eerste plaats andere bibliotheken. Maar ook met de Warande, Strippgids en tal van andere instellingen is vroeger of later samengewerkt. De VVBAD, Locus, Bibnet en de Cultuurraad voor de Kempen zijn onontbeerlijk voor de werking van elke (Kempense) openbare bibliotheek. Daarom is aan deze organisaties een aparte kadertekst gewijd. Uitbreidingsactiviteiten zijn manifestaties die de bibliotheekmedewerkers organiseren om de gebruikers of potentiële gebruikers van de bibliotheek te sensibiliseren voor de bibliotheekwerking. Dit kan gebeuren door lezingen, tentoonstellingen, themadagen of -weken, vieringen of door het lezen uit of bespreken van een boek. De bibliotheek Turnhout heeft er vanaf het begin veel tijd en werk in gestoken. Met succes, want dergelijke activiteiten kunnen doorgaans rekenen op een ruime publieke belangstelling.

Verder handelen hoofdstukken over de filialen en uitleenposten. Cijfermateriaal over aantallen lezers, boeken en ander materiaal en ontleningen is samengebracht in de bijlagen. Kaderteksten geven nog meer duiding bij de inhoud.

Ik wil graag eindigen met een welgemeend woord van dank. Fons De Cat, Bert Boogers, Dirk Vanhaute, Wendy Schruers, Willy Van Geirt en Paul Wouters dan ik voor het aanbod om dit boek te schrijven. Het stadsbestuur ondersteunde vanaf het begin dit project. Mijn dank gaat daarbij in het bijzonder naar burgemeester Eric Vos en schepen Marc Boogers voor hun steun aan deze uitgave. Ik dank Gert Van Grootel voor alle moeite die ze gedaan heeft om dit boek mee mogelijk te maken. Gerd Boeren nam de taalredactie voor haar rekening. Archivaris Bart Sas en zijn medewerkers zorgden voor een vlotte raadpleging van het stadsarchief en voor het inscannen van de illustraties. Willy Van Sprengel stelde zijn rijke en goed ontsloten archief over Turnhout en over de bibliotheek in het bijzonder ter beschikking. Tot slot dank ik iedereen die documentatie of informatie bezorgde. Hun namen zijn te vinden in de bibliografie en in de kaderteksten.

En nu stel ik voor dat we met zijn allen nog een glas drinken op de goede afloop van dit project.